

Vlaams
Parlement

stuk **2144** (2012-2013) – Nr. 1
ingediend op 8 juli 2013 (2012-2013)

Voorstel van resolutie

van de heren Piet De Bruyn, Johan Verstreken en Jan Roegiers,
mevrouw Elisabeth Meuleman, de heer Boudewijn Bouckaert en
mevrouw Annick De Ridder

betreffende de algemene maatschappelijke aanvaarding
en gelijkschakeling van transgenders

TOELICHTING

Inleiding

Hoeveel transgenders er in Vlaanderen zijn, valt moeilijk te zeggen aangezien transgenderisme een koepelterm is voor een diverse groep van mensen voor wie het geboortegeslacht niet (geheel) klopt met hun genderidentiteit of genderexpressie. Transgenders zijn terug te vinden in alle klassen van onze maatschappij en het is geen nieuw fenomeen. In alle culturen en door de geschiedenis heen zijn er sporen terug te vinden van wat we nu transgenderisme noemen.

Zweden, Nederland, Portugal, Denemarken, Finland, Groot-Brittannië, Spanje, Australië, Nepal en nog heel wat andere landen, gingen ons vooraf in de strijd voor een wettelijke erkenning van genderidentiteit.

Met dit voorstel van resolutie willen we de algemene aanvaarding van transgenders en transgenderisme bevorderen door toe te zien op de gelijke behandeling van die groep, aandacht te vragen voor hun specifieke behoeften en de kennis over transgenderisme te bevorderen en naar het grote publiek te verspreiden.

Begrippenkader

De groep van transpersonen is enorm divers. Transgenderisme kan begrepen worden als een koepelterm voor travestie, transseksualiteit en alle andere vormen van gendervariatie. In grote lijnen kunnen we een aantal deelgroepen onderscheiden. Zo balanceert een transgenderist tussen man en vrouw, kiest er vaak voor zijn of haar lichaam niet of slechts beperkt aan te passen en is soms wisselend en/of onduidelijk in zijn sociale rol als vrouw of man. Bij die mensen is dus zowel de vrouwelijke als de mannelijke genderidentiteit sterk aanwezig. Dat betekent dat men het gevoel kan hebben zowel man als vrouw te zijn, of noch man noch vrouw. Een transseksueel persoon is iemand die zichzelf op psychisch, sociaal en seksueel vlak beleeft als behorende tot de andere sekse. Meestal, maar niet altijd, wil en kan een transseksueel een geslachtsaanpassende behandeling aanvatten. Transseksualiteit heeft in feite niets met seksualiteit te maken, maar alles met het conflict tussen het biologische geslacht en de genderidentiteit. Het verschil met wie zich als travestiet of transgenderist identificeert, wordt vaak gelegd in de zogenaamde volledige tegenstelling tussen geboortegeslacht en genderidentiteit. Voor anderen is transseksualiteit een non-identiteit en een overgangsfase tussen het ene en het andere geslacht. Travestie is een bekender fenomeen. Het gaat dan om een persoon die zich grotendeels wel in overeenstemming voelt met zijn of haar geboortegeslacht, maar sporadisch de kleding, de taal, de houding en het gedrag van iemand van het andere geslacht overneemt om zo een innerlijke subidentiteit naar buiten te brengen. Meestal gebeurt dat stiekem thuis (dus niet te verwarren met drag queens tijdens een roze parade of feest, een andere vorm van cross-dressing).

Wettelijk kader

In zijn resolutie van 12 september 1989 over het verbod op discriminatie van transseksuelen roept het Europees Parlement de lidstaten op om een reglementering uit te werken voor de opvang, begeleiding en behandeling van transseksuele personen om op die manier de discriminaties en ongelijkheden waarvan zij het slachtoffer vormen, een halt toe te roepen. Die resolutie werd ondersteund door aanbeveling 1117 van de Raad van Europa van 29 september 1989. Daarin wordt gesteld dat transseksuele personen, bij gebrek aan specifieke wetgeving, vaak het slachtoffer zijn van discriminatie en schending van hun privéleven. Om die reden werd de Ministerraad van de Raad van Europa uitgenodigd een aanbeveling te richten tot de lidstaten.

Binnen de Belgische context werden enkele wetten uitgevaardigd die aan de resolutie en aanbeveling tegemoetkomen. We vermelden de wet van 10 mei 2007 betreffende de transseksualiteit, die het recht op voornaams- en geslachtswijziging in de geboorteakte bepaalt en van het officieel veranderen van geslacht een administratieve aangelegenheid maakt. De Belgische wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, stelt dat geslachtsverandering of transseksualiteit een verzwarende omstandigheid uitmaakt van een haatmisdrijf. Haatmisdrijven, ingegeven door transfobie, kunnen dus strenger bestraft worden indien het om een persoon gaat die van geslacht veranderd is, aan het veranderen is of wenst te veranderen.

Ook het Vlaamse decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkbehandelingsbeleid, (2008) stelt in hoofdstuk IV, ‘Gelijkebehandelingsbeleid’, dat “een minder gunstige behandeling in een vergelijkbare situatie op grond van transseksualiteit wordt gelijkgesteld met een minder gunstige behandeling in een vergelijkbare situatie op grond van geslacht.”. Het decreet specificiert bovendien de domeinen waarbinnen discriminatie niet kan. Het gaat om werk, gezondheidszorg, onderwijs, huisvesting, mobiliteit, cultuur, jeugd, sociale voordelen en toegang tot en deelname aan economische, sociale, culturele of politieke activiteiten buiten de privésfeer. Ook hier geldt: “Voor de arbeidsbetrekkingen in de zin van punt 1° tot en met 3° gelden de bepalingen van dit decreet niet in de gevallen van discriminatie vermeld in het decreet van 8 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt.”.

De beleidsaandacht voor transgender personen is op het Vlaamse niveau sinds 2009 structureel ingebed in de beleidslijn ‘seksuele identiteit’. In haar regeerakkoord (15 juli 2009) stelt de Vlaamse Regering een welzijns-, gezondheids-, gezins-, jeugd- en onderwijsbeleid te willen ontwikkelen dat actief inspeelt op de specifieke behoeften van de doelgroep holebi’s en transgenders. Tevens wenst zij de strijd aan te binden met de stereotiepe opvattingen over holebi’s en transgenders.

De strijd naar gelijkheid voor transgenders is echter nog niet volledig gestreden. In heel wat nationale wetgeving wordt enkel verwezen naar transseksuele personen, namelijk zij die gender reassignment surgery willen ondergaan, aan het ondergaan zijn of hebben ondergaan. Daardoor wordt een groot deel van de transgendergemeenschap uitgesloten. Ook de klachten die het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen ontvangt, tonen aan dat ongelijke behandeling en discriminatie van travesties, transgenderisten en transseksuele personen blijft voorkomen en dat het huidige beleid en de bestaande wetgeving dus slechts een relatieve garantie bieden voor de bescherming van de rechten van die zeer diverse groep. In haar regeerakkoord van december 2011 erkent de Federale Regering dat er bijstellingen aan de bestaande wetgeving nodig zijn en wordt een aanpassing in het licht van de internationale verplichtingen vooropgesteld.

In januari 2013 hebben de federale overheid en de gemeenschaps- en gewestregeringen het eerste Interfederale Actieplan tegen Homofobie en Transfoobie Geweld gelanceerd. Het kwam als antwoord op een reeks van gewelddadige incidenten en kwam tot stand in nauw overleg met de doelgroep. Het actieplan stelt verdere uitbreiding en een verder vervolg in het vooruitzicht en vermeldt expliciet het opnemen van ‘genderidentiteit’ en ‘genderexpressie’ in de discriminatiewetgeving.

Sociaal welbevinden van transgenders

Het Steunpunt Gelijkekansenbeleid concludeerde uit zijn studie ‘De levenskwaliteit van transgender personen in Vlaanderen’ (2011) dat transgenders een grotere financiële kwetsbaarheid vertonen. Zo heeft maar liefst 24,6% van de transgenders niemand tot wie ze zich kunnen wenden ingeval ze in financiële nood verkeren. Dat is een duidelijke indicatie van een gebrek aan sociale netwerken, wat ook leidt tot een lager subjectief welzijn bij transgenders.

Om het subjectieve welzijn van transgenders te bevorderen, moet er aandacht worden besteed aan het sociale weefsel van de groep en aan hun gezondheid.

Enerzijds hebben transgenders veel minder vaak een gezin, en richten ze zich veel meer op vrienden dan op de eigen familie. Anderzijds blijkt uit de literatuur dat vooral het informele gevoel van verbondenheid en betrokkenheid in het maatschappelijke gebeuren een belangrijke rol speelt in het verklaren van het subjectief welzijn.

Een ander aandachtspunt betreft de noodzaak van een toegankelijk en aangepast zorgtraject voor transgenders, die daar niet enkel tijdens maar ook na hun transitietraject behoefte aan hebben. Het hebben van een goede gezondheid bleek namelijk uit de studie een hefboom om de verschillen met de cisgenderbevolking (=niet-transgender) in Vlaanderen sterk te verminderen. Dat veronderstelt een bundeling van beschikbare informatie en praktijkervaring door een structurele erkenning en ondersteuning van initiatieven als het Transgender Infopunt.

Ouders van transgenders

Steun vinden bij de thuisbasis is een belangrijk gegeven in het aanvaardingsproces van transgenders. Voor de zelfaanvaarding is het thuismilieu van onnoemelijk belang. Nochtans vormen de ouders en kinderen van transgenders, zij die een van de belangrijkste steunpilaren voor transgenders kunnen zijn, een vergeten groep. Ook voor die groep kan het veranderingsproces van transgenders een moeilijke gebeurtenis zijn. Daarom is een goede opvang en begeleiding van ouders en kinderen van transgenders cruciaal. De verdere uitbouw van hulpgroepen, eventueel binnen bestaande groeperingen, zou een positieve stap betekenen.

Wetenschappelijk onderzoek

Wetenschappelijk onderzoek naar transgenders in België is schaars en voornamelijk medisch of juridisch van aard. Het Steunpunt Gelijkekansenbeleid heeft in zijn verleden niettemin aandacht geschonken aan die doelgroep. Zo werd het Vlaamse middenveld van transgenders in kaart gebracht, en werkte het steunpunt mee aan de ontwikkeling van de educatieve map over genderdiversiteit en transgender, 'Gender in de blender', die een ruime verspreiding kende in het secundair onderwijs. In opdracht van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen voerde het steunpunt het eerste verkennende sociologische onderzoek naar de sociale en juridische situatie van transgenders in België. Uit die onderzoeken kwam een hele reeks problemen en knelpunten aan het licht die beleidsmakers bewust maakten dat een specifiek beleid voor die doelgroep aangewezen is. Zo toonde de studie van Motmans overvloedig aan dat gezondheidszorg, welzijn en arbeidsmarktpositie de meest problematische levensdomeinen zijn voor transgender personen. Verder is er nog de reeds aangehaalde studie in verband met de levenskwaliteit, waarin de groep transgenders op twintig indicatoren werd vergeleken met de rest van de Vlaamse bevolking, en de exacte pijnpunten duidelijker werden. Momenteel werkt het Steunpunt Gelijkekansenbeleid aan een groot onderzoek naar de geweldervaringen van transgender personen, een gebied waar data tot nu toe binnen Europa erg schaars zijn. De eerste resultaten tonen al aan dat een op de drie minstens één keer een vorm van seksueel geweld meemaakte, een kwart van de transgenders kreeg met fysiek geweld te maken, vier op de vijf met verbaal of psychisch geweld, en bijna twee op de tien met materieel geweld. De aangiftebereidheid bleek bijzonder laag.

De laatste jaren werkt het Steunpunt Gelijkekansenbeleid voor het transgenderonderzoek nauw samen met het Centrum voor Seksuologie en Genderproblematiek aan het UZ Gent. Uit die interdisciplinaire kruisbestuiving ontstaat hoogwetenschappelijk onderzoek.

Een verdere stimulering van wetenschappelijk onderzoek rond transgenders kan de algemene verspreiding van kennis over transgenderisme mee bevorderen, de kwaliteit van zorg verbeteren, het beleid informeren over knelpunten en de algemene emancipatie van de doelgroep versterken.

Gezondheidszorg en Welzijn

Vlaanderen heeft een internationaal hoog aangeschreven expertisecentrum op het vlak van transgenderzorg aan het UZ Gent. Het zogenaamde ‘genderteam’ aan het UZ Gent werkt al sinds 1986 aan de behandeling van (volwassen) transgender personen. Het genderteam is een multidisciplinair team (psychologen, psychiaters, gynaecologen, endocrinoloog, logopedist, plastisch chirurg, uroloog, sociaal verpleegkundige, jurist enzovoort) zoals er in Vlaanderen maar één werkzaam is. Sinds een jaar of tien is er ook een kinderteam opgestart, eveneens uniek in België. Het kindergenderteam bestaat uit een kinderpsychiater, kinderpsycholoog en kinder-endocrinoloog.

Beide teams zijn op internationaal vlak hoog aangeschreven wegens hun kwaliteit van zorgverlening en wetenschappelijke output. Zij kennen de laatste vijf jaar een sterk toegenomen instroom van personen met genderidentiteitsproblemen, wat gezien de krappe bezetting voor lange wachttijden zorgt. Alles moet in het werk gesteld worden om te voorkomen dat dat feit de toegang tot gezondheidszorg, vooral voor de financieel kwetsbare groep, verhindert. Uit onderzoek blijkt immers dat vooral hoger opgeleiden de zorg vinden, en dat een aanzienlijke groep hulpbehoevenden niet weet waar ze naartoe moet, of geen hulp durft te vragen uit schrik voor de geanticipeerde negatieve reacties. Het thema van transgenderzorg verdient dan ook aandacht in de opleiding van huisartsen, verpleegkundigen en verstrekkers van psychische zorg.

Media

Ook de media kunnen een fundamentele rol spelen in de maatschappelijke aanvaarding van transgenders door een serene, genuanceerde en informatieve berichtgeving en beeldvorming. Daartoe is het aan te bevelen dat er een charter wordt opgesteld in samenwerking met de sector, waarin bijzondere aandacht wordt besteed aan privacy, taalgebruik en informatievoorziening. Daarin kan tevens worden gewezen op de ondersteuning die kan worden verkregen vanuit de Expertendatabank, opgericht vanuit het Vlaamse gelijkemansbeleid.

Onderwijs

Voor de overdracht van kennis over transgenderisme is een belangrijke taak weggelegd voor het onderwijs. Positief kunnen omgaan met invloed en macht, maar ook met diversiteit qua geslacht, etnische afkomst, leeftijd, handicap, seksuele voorkeur en uiterlijk, seksualiteit en grenzen zijn vaardigheden die in de vakoverschrijdende eindtermen, ontwikkelingsdoelen en basiscompetenties zijn opgenomen. Toch betekent dat in de praktijk niet altijd dat de transgenderthematiek effectief en objectief aan bod komt. Verdere nauwgezette controle van de eindtermen is daarom nodig.

Arbeidsmarkt

De groep van transgenders is weinig zichtbaar en moeilijk af te bakenen. Tevens balanceert men op het randje van privacy bij het in kaart brengen van de doelgroep. In die zin zijn transgenders geen vragende partij voor het opleggen van arbeidsquota. Zij leggen eerder de nadruk op een algemeen tolerant klimaat op de werkvloer. Het gebruiken van een diversiteitsplan kan in dezen een goed instrument zijn. Indien toch blijkt dat een transpersoon het slachtoffer is van pesterijen of seksueel ongewenst gedrag op de werkvloer, dan wordt de wet betreffende de bescherming tegen geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk toegepast.

Piet DE BRUYN

Johan VERSTREKEN

Jan ROEGIERS

Elisabeth MEULEMAN

Boudewijn BOUCKAERT

Annick DE RIDDER

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- overwegende dat de algemene aanvaarding van transgenders in onze maatschappij fundamenteel is en dat dat een genuanceerde discussie en aanpak behoeft, ver weg van traditionele clichébeelden;
- gelet op het decreet van 8 mei 2002 op de evenredige participatie op de arbeidsmarkt, de federale Antidiscriminatiewet van 10 mei 2007, de Europese non-discriminatie-richtlijnen 2000/43 en 2000/78 en cao nr. 38quater van 19 juli 1999, algemeen verbindend verklaard door het koninklijk besluit van 31 augustus 1999;
- gegeven de resolutie betreffende een geïntegreerd gelijkheidsbeleid voor holebi's en het actief uitdragen van de Jogjakartaprinicipes op internationaal niveau, die op 11 juni 2008 werd aangenomen door het Vlaams Parlement;
- gezien de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en het EU-Handvest van de grondrechten;
- gelet op:
 - 1° het Interfederaal Actieplan tegen Homofobie en Transfoobie van 31 januari 2013;
 - 2° de resolutie van het Europees Parlement van 12 september 1989 over het verbod van discriminatie van transseksuelen;
- gezien resolutie A/RES/60/251 van de Algemene Vergadering van de VN waarmee de VN-Mensenrechtenraad (UNHRC) is opgericht;
- overwegende aanbeveling 1117 van de Raad van Europa van 29 september 1989;
- gegeven de noodzaak om kennis over transgenders systematisch uit te breiden en wetenschappelijk te onderbouwen, alsook de opdracht van de overheid om gelijke kansen te garanderen voor iedere burger;
- er rekening mee houdend dat er op sociaal, juridisch en maatschappelijk vlak nog een aantal ongelijkheden blijft bestaan tussen niet-transgenders en transgenders;
- overwegende dat:
 - 1° positieve discriminatie noch het instellen van quota wenselijk zijn, maar dat ten aanzien van transgenders wel een gelijkheidsbeleid moet worden gevoerd met respect voor hun privacy;
 - 2° transgenderisme niet mag worden vastgepind op het seksuele aspect, maar dat desalniettemin permanente aandacht nodig blijft voor de problematiek van aids en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's);
 - 3° Vlaanderen ook in zijn buitenlandse beleid een voortrekkersrol moet spelen en actief moet werken aan de implementatie van de Jogjakartabeginselen op wereldvlak;
- gelet op de discriminatie en de vervolging die transgenders op veel plaatsen in de wereld te verduren krijgen;
- vraagt de Vlaamse Regering:
 - 1° in het kader van het gelijkheidsbeleid, via budgetneutrale acties en wetenschappelijk onderzoek, de algemene aanvaarding te bevorderen van transgenders en transgenderisme, toe te zien op de gelijke behandeling van transgenders en de kennis van het bredere publiek over transgenderisme te vergroten;
 - 2° in het kader van het welzijnsbeleid de nodige aandacht te besteden aan de specifieke zorgbehoeften die bij transgenders kunnen bestaan, zowel tijdens als na hun transitieproces voor transgenders die een dergelijk medisch traject afleggen;

- 3° via wetenschappelijk onderzoek en andere kennisvergaring over transgenders en transgenderisme, de algemene aanvaarding van transgenders en transgenderisme verder te bevorderen;
- 4° via overleg met de vertegenwoordigers van de audiovisuele media en de geschreven pers een serene, genuanceerde en informatieve berichtgeving en beeldvorming na te streven over transgenders en transgenderisme;
- 5° de schooloverheden te sensibiliseren om onbegrip of zelfs expliciete afwijzing van transgenders door collega's-leerkrachten en directie tegen te gaan;
- 6° de overdracht van kennis over transgenders en transgenderisme via het onderwijs te realiseren door middel van een horizontale aanpak; concreet moet de kennisoverdracht verder reiken dan het biologische aspect: er moet ook aandacht worden besteed aan de historische, culturele, godsdienstige, maatschappelijke en andere aspecten in de leervakken die zich daartoe lenen; een horizontale aanpak is tevens noodzakelijk op alle andere beleidsterreinen om elke vorm van discriminatie op grond van seksuele identiteit te bestrijden;
- 7° werkgevers of hun organisaties in het kader van de evenredige arbeidsparticipatie aan te moedigen zich tolerant op te stellen ten aanzien van transgender werknemers, hen zowel bij sollicitaties als tijdens de uitvoering van hun functie en bij eventuele ontslagen op een gelijke manier te behandelen als hun niet-transgender collega's; tevens wordt van de werknemers of hun organisaties verwacht dat ze transgenderisme op een normale manier integreren in de algemene bedrijfscultuur; het instellen van quota is daarbij niet wenselijk;
- 8° bijzondere aandacht te besteden aan de opvang en de begeleiding van ouders, partners en kinderen van transgenders, onder meer door het aanmoedigen van de oprichting van hulpgroepen en het organiseren van een sensibiliserende campagne, gericht op ouders, partners en omgeving;
- 9° de steden, gemeenten en provincies binnen een budgetneutrale context aan te moedigen en te ondersteunen bij de uitwerking van een lokaal gelijkheidsbeleid dat er onder andere op gericht is de discriminatie van transgenders door de inwoners en het personeel van de gemeente, stad of provincie te voorkomen; de zelforganisatie van transgenders te ondersteunen en hun zichtbaarheid te vergroten;
- 10° openbare bibliotheken aan te sporen om in het kader van de uitbouw van hun collectie te zorgen voor literatuur over transgenderisme;
- 11° op het vlak van buitenlands beleid, op allerhande bilaterale en internationale samenkomsten een voortrekkersrol op te nemen middels het systematisch aankaarten van discriminaties tegenover transgenders in vele landen;
- 12° de negenentwintig Jogjakartabeginzelen op internationaal niveau verder actief mee uit te dragen.

Piet DE BRUYN

Johan VERSTREKEN

Jan ROEGIERS

Elisabeth MEULEMAN

Boudewijn BOUCKAERT

Annick DE RIDDER